

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 19/2006 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2005

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä huhtikuuta 2006 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2005 ulkosuhteita koskevalta osalta (K 4/2006 vp). Valiokunta on tässä yhteydessä käsitellyt myös ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyökertomuksen vuodelta 2005.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja
- valtiosihteeri Pertti Torstila, osastopäällikkö Kirsti Eskelinen, osastopäällikkö Ritva Kouku-Ronde, apulaisosastopäällikkö Klaus Korhonen ja yksikön päällikkö Tapio Wallenius, ulkoasiainministeriö

- kansliapäällikkö Jarmo Viinanen, tasavallan presidentin kanslia
- tutkuspäällikkö Pekka Sutela, Suomen Pankki
- erikoistutkija Arkady Moshes, Ulkopoliittinen instituutti
- johtaja Markku Kivinen, Aleksanteri-instituutti
- asiantuntija Timo Laukkanen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- johtaja Risto E. J. Penttilä, Elinkeinoelämän valtuuskunta - EVA
- ohjelmajohtaja Maaret Heiskari, Sitra
- hallituksen puheenjohtaja Heikki Talvitie, Suomi—Venäjä-seura
- dosentti Arto Luukkanen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta Venäjän kehitys on — ja tulee olemaan — Suomen kannalta keskeinen tekijä. Ulkoasiainvaliokunta on seurannut Venäjän tilannetta koko vaalikauden ajan. Venäjän tilanteen ja erityisesti sen taloudellisten mahdollisuuksien tulisi olla koko hallinnon mielenkiinnon kohteena. Hallituksen kertomuksen yhteydessä on luontevaa kä-

sitellä Venäjä-suhteitamme, onhan hallituksella keskeinen vastuu Suomen kokonaisvaltaisesta Venäjä-politiikasta.

Venäjän tilannearvio

Venäjän tilanteesta ja erityisesti sen kehityksestä voidaan varmuudella sanoa muutamia seikkoja, mutta merkittävämpää on, että useista keskeisistä tekijöistä ei varmuudella osata sanoa mitään: ei edes lyhyellä aikavälillä.

Yhteiskunnalliset haasteet

Presidentti Putinin kaudella keskusvalta on vahvistunut, oikeusvaltiokehitys pysähtynyt ja entisten turvallisuuspalvelumiesten ja ns. Pietarin voimaryhmän vaikutusvalta hallinnossa lisääntynyt. Poliittinen valtaeliitti on voimistanut asemaansa myös taloudessa, erityisesti energiasektorilla. Tämän kehityksen todellista merkitystä Venäjän politiikassa on vaikea arvioida. Vuoden päästä pidettävät presidentinvaalit tuovat tiettyä epävarmuutta poliittiseen tilanteeseen.

Perusvapaudet on kirjattu perustuslakiin. Demokraattisen järjestelmän perusteet ja institutiot on luotu, mutta maata ei voi vielä pitää oikeusvaltiona eikä moniarvoisena demokratiana — julkisesti puhutaan johdetusta demokratiasta ja suvereenista demokratiasta. Ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen kunnioittamisessa on puutteita, tuomioistuineläite ei ole riippumaton ja tiedotusvälineiden toimintaa on rajoitettu useaan otteeseen. Useat toimittaja- ja liikemiesmurhat ovat edelleen selvittämättä.

Talousskasvun hyödyn jakautuminen on epätaisaista, mutta keskiluokan arvioidaan eräiden asiantuntijoiden mukaan vahvistuvan. Tämä edistäisi myös Venäjän vakautta. Vakauden lisääntyminen ei kuitenkaan välttämättä suoraan vahvista oikeusvaltiota tai ihmisoikeuksia. Tämä on voitu todeta viime vuosina, jolloin kansalaisjärjestöjen toiminta- ja sananvapautta on itse asiassa kavennettu. Demokratian ja oikeusvaltion kehittymättömyys on aiheuttanut sen, että venäläiset eivät luota yhteiskunnan perustituotioihin. Kansa luottaa presidentti Putiniin — henkilönä. Presidentillä on jatkossakin keskeinen rooli maan yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen suunnannäyttäjänä.

Monet Venäjän kehitykseen liittyvät varmoina pidetyt tekijät ovat yhteiskuntaan syvälle juurtuneita — mutta usein kielteisiä ilmiöitä: mm. korruptio ja byrokratia sekä tuloerojen kasvu ja suurvalta-aseman vahvistaminen. Korruption tai byrokratian poistaminen ei lähiaikoina ole mahdollista valtiiovallan yrityksistä huolimatta. Venäjällä oman historian kriittinen arviointi on jäänyt kesken, ja tämä hidastaa myös yhteiskunnallisen keskustelun avautumista ja

kehitystä. Venäjän kehityksessä on ollut monia myönteisiä jaksoja, mutta eteneminen uudistuksissa ei kuitenkaan ole suoraviivaista. Demokratian ja oikeusvaltiokehityksen kannalta lisääntyvä Internetin käyttö ja kansalaisyhteiskunnan aktivoituminen ennakoivat myönteistä kehityssuuntaa.

Väkiluku vähenee, vaikka Venäjä onkin siirtolaisia vastaanottava maa. Alhainen syntyvyys ja korkea kuolleisuus luonnehtivat kehitystä. HIV/AIDS-epidemia sekä multiresistentin tuberkuloosin eteneminen asettavat paineita terveydenhoitojärjestelmälle. Demografinen kehitys uhkaa myös Venäjän taloudellista tulevaisuutta.

Talouden näkymiä

Venäjän talouden kehitys on keskeisin muuttuja tulevaisuuden arvioinnissa. Tämä tekijä oli myös tulevaisuusvaliokunnan skenaarioiden¹ taustalla. Venäjän talouden kasvu ja laajenevat markkinat luovat suomalaisille yrityksille monia mahdollisuuksia. Venäjän talouden merkitys Suomelle mm. ulkomaankaupassa on kasvanut nopeasti. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomella voisi olla mahdollisuuksia myös omiin strategisiin kumppanuuksiin Venäjän kanssa esimerkiksi metsäteollisuudessa.

Talouden kehityksen suuntaa pitemmällä aikavälillä on vaikea ennakoida talouden rakenteeseen ja yhteiskunnallisen kehitykseen liittyvien epävarmuustekijöiden vuoksi. Harmaan talouden osuus on merkittävä. Venäjän sitoutuminen syvempään taloudelliseen integraatioon ei ole itsestään selvää. Venäjän raaka-aineisiin — erityisesti kaasuun ja öljyyn — perustuva talous on otollisen hintakehityksen myötä kasvanut viime vuosina vahvasti. Viimeisen kuuden vuoden aikana kasvu on ollut noin 6 prosentin luokkaa — eli se on saavuttanut 90-luvun tason. Talouden kasvun arvioidaan jatkuvan ehkä hieman hidastuen. Asiantuntija-arvioissa on todettu, että talousskasvun nopea heikentyminen toisi epävarmuutta myös yhteiskunnalliseen ja demokratiakehitykseen.

¹ www.eduskunta.fi/valiokunnat/tulevaisuusvaliokunta (Venäjä 2017 — kolme skenaariota)

Varmuudella voidaan sanoa, että Venäjä tehostaa suurien luonnonvarojensa hyväksikäyttöä ja kasvattaa niistä saatavia vientituloja. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan energiankulutuksen säästötoimet ja esimerkiksi suunniteltu sähkösektorin uudistaminen lisäisivät huomattavasti taloudellisesti kannattavaa maakaasun vientiä. Pääosin energiatalouteen perustuva talous — jota vasta viime aikoina on alettu monipuolistaa — on edelleen altis maailmanmarkkinoiden hintaheilahteluille. Pidemmällä aikavälillä infrastruktuurin ongelmat ja investointien riittämättömyys voivat aiheuttaa merkittäviä ongelmia ja hidastaa kasvua, ellei tarvittaviin uudistuksiin ryhdytä. WTO-jäsenyyssprosessi vahvistaa oikeusvaltiokehitystä ja selkeyttää toimintatapoja. Tietotekniikkasektorin arvioidaan vaikuttavan myönteisesti talouden uudistamiseen.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Venäjän suurvalta-aseman vahvistamispyrkimykset jatkuvat ja vaikuttavat ulko- ja turvallisuuspolitiikan lisäksi myös talous- ja sisäpolitiikkaan — ja päinvastoin. Kansalliset edut korostuvat Venäjän ulkopolitiikassa. Talouden ja erityisesti energiasektorin keskeinen asema ulkopolitiikassa vahvistuu.

Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan suunta määräytyy pitkälti sisäisen kehityksen tuloksena. Tshetshenian sota ja ns. jäätyneet konfliktit Venäjän etelärajalla antavat leimansa niin sisä- kuin ulkopolitiikkaan. Entisiin Neuvostoliiton alueen maihin nähden Venäjän politiikkaa leimaa valtapolitiikka. Suurvalta-aseman yhdistäminen energiapääomaan on yhä näkyvämpää. Energiasektori on globalisoituvassa maailmassa oleellinen osa strategista pääomaa, joten myös Venäjän valtio on lujittanut otettaan tällä sektorilla. Venäjän asema kaasun — mutta myös öljyn — viejänä voi eräiden asiantuntijoiden mukaan tehdä siitä todellisen strategisen suurvallan tällä alueella.

Venäjän ja Yhdysvaltain yhteistyö terrorismin vastaisessa toiminnassa sekä joukkotuhoaseiden leviämisessä on edelleen tärkeää. Maiden välille on kuitenkin noussut myös vastak-

kainasettelua mm. Keski-Aasiassa ja Kaukasuksella. Keskeistä on, että Yhdysvaltojen turvallisuuspolitiikan painopiste on laajemmassa Lähi-idässä. Venäjä tiivistää suhteitaan sekä Kiinaan että Intiaan. Shanghai-yhteistyöjärjestö — jossa mukana Kiinan lisäksi nyt tarkkailijoina mm. Iran ja Intia — on poliittisesti tärkeä foorumi.

Venäjän asevoimia ollaan uudistamassa ja vahvistamassa niin asehankintojen kuin ammatillisemman armeijan keinoin. Venäjän ydinasepelote on tärkeä osa sotilasstrategiaa. Venäjä suhtautuu edelleen varauksellisesti Naton laajentumiseen.

Suomen kannalta on tärkeää huomioida, että Itämeri ja Suomenlahden pohjukka saa yhä strategisemman aseman. Pelkästään energiakuljetusten määrän kasvu merkitsee alueella lisääntyvää sotilaallista valvontaa mm. uusien sukellusveneidä avulla. Valiokunta on aiemmin korostanut varautumista uusien uhkien — kuten ympäristötuhot — torjuntaan Itämerellä.

EU—Venäjä-suhteet

EU:n ja Venäjän suhteita kehitetään kumppanuussopimuksen (PCA) puitteissa neljällä alueella — talous, oikeus- ja sisäasiat, ulkoinen turvallisuus sekä tutkimus ja koulutus. Venäjä — samoin kuin erityisesti suuret EU-maat — pyrkii kuitenkin myös suorien suhteiden kehittämiseen ohi EU:n yhteisten toimintamuotojen. EU on Venäjän suurin kauppakumppani, mutta on ilmeistä, että unionin ja Venäjän väliset yhteistyöjärjestelyt eivät vielä toimi tarkoitetulla tavalla. Tasavertainen kumppanuus Pohjoisen ulottuvuuden osalta on tärkeä askel toimintamuotojen kehittämisessä. Suhteista puuttuu strateginen tavoiteasettelu. Uudesta yhteistyösopimuksesta ei ole aloitettu neuvotteluja, koska EU ei päässyt yksimielisyyteen neuvottelumandaa-tista (Puolan vastustus). EU:n ja Venäjän välillä on näkemyseroja esim. ihmisoikeus- ja energiakysymyksissä. Valiokunnan mielestä on tärkeää, että vuoropuhelussa Venäjän kanssa ilmaistaan selkeä kanta esim. ihmisoikeuksien kunnioittamisesta.

Yhteistyötä Venäjän kanssa Itämeren alueella tulee tehostaa EU-yhteistyön ja Pohjoisen ulottuvuuden toimintaohjelman tavoitteiden avulla. Valiokunta toteaa, että esimerkiksi ympäristöalalla on saavutettu hyviä tuloksia. Kansalaisjärjestöjen välinen yhteistyö, erityisesti lähialueilla, on osoittautunut toimivaksi välineeksi yhteisten ongelmien torjumiseksi, ja tukea sille tulisi lisätä. Myös EU:n naapuruus- ja kumppanuusohjelman rahoitusinstrumenttia tulisi käyttää nykyistä laajamittaisemmin kansalaisjärjestöjen toimintaan oikeusvaltiokehityksen ja demokratian tukemiseksi Venäjällä.

Euroopan — ja myös Suomen — kannalta energiariippuvuus Venäjästä voi pitkällä aikavälillä olla ongelmallista, mutta taloudellinen keskinäisriippuvuus luo myös yhteisiä etuja ja molempipuolista hyötyä. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus toimii aktiivisesti niin EU:ssa kuin kahdenvälisesti, jotta energiasektorin yhteistyöhön saadaan selkeät periaatteet, jotka tukevat taloussuhteiden vakautta ja ennakoitavuutta EU:n ja Venäjän välillä.

Venäjä-osaamisen vahvistaminen — mahdollisuuksien hyödyntäminen

Käsiteltävänä olevassa hallituksen kertomuksessa 2005 todetaan, että Suomen ja Venäjän kahdenväliset suhteet ovat kunnossa ja että maiden välillä esiintyvät ongelmat ovat useimmiten kaupan ja liikenteen nopeasta kasvusta aiheutuvia käytännön kysymyksiä. Valiokunta voi sinällään yhtyä tähän toteamukseen, mutta Venäjä-suhteita on tarkasteltava strategisesti myös pidemmällä aikavälillä.

Suomella on rajanaapuri, jonka kehityksen suuntaa lähivuosina on vaikea arvioida tai ennakoita. Mutta myös Venäjään pätee sanonta: tunne naapurisi. Suomen kannalta tämä tarkoittaa, että Venäjän tuntemusta ja tutkimusta on vahvistettava.

Kuulemisissa on tullut esille, että Venäjän tuntemus — ja siten sen kehityksen arviointiin liittyvä asiantuntemus — on itse asiassa taantunut. Valiokunta pitää tätä kestäättömänä tilanteena. Venäjä on Suomelle ulko- ja turvallisuus-

poliittisesti sekä taloudellisesti niin keskeinen tekijä, että sen seuraamiseen tarvittavia voimavaroja ei voida jättää pelkästään "markkinavoimien" varaan. Hallituksen ja viranomaisten on toimittava aktiivisesti, jotta Venäjän tilannetta ja siihen liittyviä mahdollisuuksia ja uhkia voidaan tunnistaa ja niihin varautua.

Valiokunta korostaa, että Venäjän kielen, historian, yhteiskunnan ja kulttuurin tuntemus ovat olennaisia valmiuksia Venäjän tilanteen arvioimisessa. Myös turvallisuuspoliittisesti Venäjän kokonaisvaltainen ja korkeatasoinen tutkimus on tärkeää. Rajallisten tutkimusvoimavarojen käytön painopisteiden tulisi heijastella Suomen kannalta keskeisiä taloudellisia — ja poliittisia — painotuksia. Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin, että esimerkiksi yliopistoissa ei ole pysyvää Venäjän historian tai tutkimuksen professorin virkaa. Helsingin yliopiston alaisuudessa toimiva Aleksanteri-instituutti on tosin vahvistanut tutkijakoulutusta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan venäjän kielen opiskelu kouluissa on vähentynyt. Huolestuttavaa on myös se, että Suomessa asuvien venäläisten lapset "unohtavat" äidinkielenensä kouluun mennessään. Tämän kehityksen taustalta nousevat asenteet. Myönteisemmän asenneilmapiirin luominen on valiokunnan mielestä mahdollista, mutta se vaatii aktiivista toimintaa viranomaisilta ja kansalaisjärjestöiltä. Suomessa asuva venäjänkielinen väestö — arviolta noin 40 000 — on voimavara, jonka osallistuminen Suomen ja Venäjän väliseen yhteistyöhön niin talouden kuin kulttuurin alalla on Suomen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Arviot keinoista venäjän kielen osaamisen vahvistamiseksi vaihtelevat. Mielenkiintoinen — ja ehkä nopeastikin toteutettava — ehdotus on, että venäjän kielen tutustumiseen koulujen yläasteilla olisi lyhytaikaisia kielikylpyjä. Nuorison kiinnostusta Venäjää kohtaan voitaisiin edistää opinto-ohjauksella, selventämällä venäjän kielen osaamisen taloudellisia etuja ja helpottamalla opiskelijavaihtoa Venäjän ja Suomen välillä. Kokemukset opiskelija- ja tutkijavaihdosta Yhdysvalloissa (esim. Fullbright-stipendit ja professuuri, Rotary) ja Euroopassa

(CIMO) osoittavat, että niiden kautta saadaan pitkäaikaista verkostoitumista ja hyötyä suomalaiselle yhteiskunnalle. Tarvitaan opiskelijajärjestöjen, elinkeinoelämän, valtionhallinnon ja kuntien ennakkoluulotonta yhteistyötä, jotta kanssakäymistä kansalaisten tasolla voidaan edistää. Valiokunta esittää, että hallitus toimeenpantee venäjän kielen opetuksen, opiskelijavaihdon ja tutkimuksen edistämiseen tähtääviä toimia heti seuraavan hallituskauden alussa.

Suomen Venäjä-politiikka

Valiokunta toteaa, että Suomella tulee olla selkeä ja realistinen kahdenvälinen Venäjä-politiikka. Määrätietoinen Venäjä-strategia terävöittäisi politiikkaa ja selkeyttäisi myös kansalaisille myönteistä suhtatumistamme naapuriin. Tämä ei ole ristiriidassa sen kanssa, että yhtenäisen EU-politiikan aikaansaamisen tulee myös vastaisuudessa olla Suomen tavoite. Valiokunta korostaa, että EU:n yhtenäisempi Venäjä-politiikka olisi Suomen etu. Suomella on myös useita käytännönläheisiä kahdenvälisiä kysymyksiä, mm. rajayhteistyön sujuvuuden lisääminen ja yhteistyön kehittäminen ympäristökatastrofien ehkäisemisessä, joihin tulee kiinnittää kasvavaa huomiota.

Valiokunnan mielestä olisi epäjohdonmukaista, jos Suomi ei pyrkisi määrätietoisesti aktiiviseen ja kokonaisvaltaiseen Venäjä-strategiaan. Valiokunta esittää, että seuraavassa hallitusohjelmassa Venäjä-strategian osana tulisi sopia käytännönläheisistä toimista poikkihallinnollisen Venäjä-yhteistyön ja asiantuntemuksen vahvistamiseksi. Oleellinen osa strategiaa olisi Suomen kahdenvälisten ulko- ja turvallisuuspoliittisten sekä taloudellisten suhteiden edistäminen sekä demokratian ja oikeusvaltiokehityksen edistäminen Venäjällä.

Ulkoasiainvaliokunta pitää Venäjän kehitystä Suomen ja Euroopan vakauden ja turvallisuuden yhtenä keskeisenä kysymyksenä. Valiokunta katsoo, että Suomen tulee lisätä yhteistyötä demokratia- ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseksi Venäjällä ja pyrkiä hyödyntämään Venäjän

taloudellisen kehityksen tarjoamat mahdollisuudet. Venäjä-osaamista Suomessa tulee vahvistaa ja yhteistyötä eri hallinnonalojen, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan välillä kehittää. Tämä edellyttää kokonaisvaltaista Venäjä-politiikkaa, ja ulkoasiainvaliokunta esittää, että seuraavaan hallitusohjelmaan sisällytetään Venäjä-strategia.

Kehityspolitiikka

Politiikkajohdonmukaisuuden vahvistamisesta on tullut keskeinen väline avun tuloksellisuuden parantamiseksi. Tähän liittyen kertomusvuonna hyväksyttiin ns. Pariisin julistus, jonka keskeinen viesti oli avunantajien ja kehitysmaiden toiminnan menettelyjen yhdenmukaistaminen avun tuloksellisuuden parantamiseksi. Politiikkajohdonmukaisuus edellyttää laajapohjaista yhteistoimintaa ja myös kansallisen toiminnan arviointia.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että Suomen kehityspolitiikassa ja hallinnossa tulee tehostaa johdonmukaisuutta. Valiokunta pitää hyvänä, että käsiteltävänä olevan toimenpidekertomuksen mukaan hallitus pyrkii parantamaan kehityspolitiikkaansa avun vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden lisäämiseksi. Valiokunta toistaa tässä yhteydessä kantansa, että johdonmukaisuuden ohella Suomen tulee pyrkiä määrätietoisesti kehitysmäärärahojen kasvattamiselle asetettuihin kansainvälisiin tavoitteisiin. Kehityksellä on tiivis yhteys esim. kaupan, maatalouden, terveyden, ympäristön, siirtolaisuuden ja turvallisuuden kysymyksiin. Ulkoasiainvaliokunta on vastikään mietinnössään käsitellyt mm. muuttoliikkeiden ja kehityksen välistä suhdetta ja muuttoliikkeen myönteisiä vaikutuksia kehitykselle (UaVM 10/2006 vp). Useat arviot osoittavat, että muilla kuin ns. varsinaisilla kehitystoimilla voi itse asiassa olla huomattava vaikutus kehitysmaiden talouden ja sosiaalisen hyvinvoinnin lisäämiseen. Avunantajamaan — kuten Suomen — näkökulmasta asian voisi tiivistää niin, että johdonmukaisella politiikalla saadaan verorahoille paras kate. Lähtökohtana tulee olla, että

toimet muilla politiikka-alueilla eivät ainakaan heikennä kehitysponnisteluja. Tämän lisäksi eri sektoreilla tulisi arvioida toimien kehitysvaikutukset, jotta toimien kokonaisvaikutus kehityksessä olisi kehityksen kannalta tuloksellisin.

Ympäristöasioiden hallinnosta kehitysyhteistyöpolitiikassa laadittiin vuonna 2006 arvio, jonka pohjalta ympäristökysymysten integrointia kehityspolitiikkaan voidaan parantaa. Valiokunta pitää hyvänä, että ulkoasiainministeriössä on nyt valmisteilla uusi kehityspolitiikan ympäristölinjaus, jotta ympäristötavoitteet voitaisiin huomioida paremmin sekä kahden- että monenvälisessä yhteistyössä. Yhteistyömaiden on otettava vastuuta ympäristökysymysten integroimiseksi kansallisiin kehitysohjelmiin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yhteistyömaissa ei ympäristökysymyksiä aina pidetä painopisteinä, ja ne nähdään osin kehityksen jarruna. Uusien ympäristösopimusten tai -toimien hyväksyminen pyritään ehdollistamaan avunantajilta saatavaan lisärahoitukseen.

Valiokunta pitää ilmastokysymyksiä Suomen ehdottomana painopisteenä. Tulevalla vaalikaudella keskeisenä teemana myös kehityspolitiikassa ovat keskustelut ilmastopoliittisjärjestelmän kehittämisestä vuoden 2012 jälkeen. Valiokunta toteaa, että kehitysmaiden asenne ja toiveet ovat merkittävässä asemassa näissä neuvotteluissa. Erityisesti Afrikan maiden ennustetaan kärsivän ilmastomuutoksesta huomattavasti, minkä vuoksi ne haluavat varmistaa neuvotteluissa tuen sopeutumistoimilleen. Kiinan päätöillä on keskeinen merkitys ilmastomuutoksen hillitsemiselle — maan lasketaan ohittavan Yhdysvallat suurimpana päästäjänä vuoden 2012 vaiheilla. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Kiina ei tähän mennessä ole osoittanut halua omaksua itselleen päästövähennystavoitteita taloudellisista syistä.

Valiokunta huomauttaa, että käsiteltävänä olevassa kehitysyhteistyökertomuksessa ei ole selvitetty, miten Suomessa on arvioitu politiikkajohdonmukaisuutta eri sektoreilla — ml. ilmastomuutos — ja millaisia yhteistyömuotoja valtionhallinnossa on kehitetty. Eduskunta on keskeisessä asemassa arvioitaessa poikkihallin-

nollisen toiminnan yhteistyötä ja johdonmukaisuutta sekä mahdollisia ristiriitoja tai päällekkäisyyksiä. Valiokunta edellyttää, että seuraavassa kertomuksessa arvioidaan kokonaisvaltaisesti Suomen kehitysyhteistyötä ja EU:n toimintaa politiikkajohdonmukaisuuden vahvistamiseksi.

Lausumat

Ulkoasianvaliokunta on useaan otteeseen kiinnittänyt huomiota hallituksen kertomuksiin liittyvään lausumaprosessiin. Nykyisellään tämä menettely ei vastaa hallituksen ja eduskunnan väliseltä vuoropuhelulta vaadittavaa poliittista painoarvoa. Prosessi ei myöskään ole riittävä eduskunnan poliittisen valvonnan välineenä. Lausumaprosessi on muotoutunut itseään toistavaksi prosessiksi. Valiokunta katsoo, että hallituksen tulisi uudistaa lausumaprosessia sekä sisällön että menettelytapojen osalta, jotta se vastaisi perustuslain hengen mukaisesti parlamentaarille valvonnalle asetettuja vaatimuksia.

Tämän vuoksi valiokunta esittää, että alla mainitut lausumat poistetaan eikä niissä esille nostettujen — sinänsä edelleen ajankohtaisten — asioiden käsittelyä enää jatketa lausumamenettelyssä.

— Uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan eräiden artiklojen lisäratifiointitarve (HE 229/2001 vp)

— Kehitysapu vähiten kehittyneille maille (K 5/2001 vp)

— Kansalaisjärjestöjen toiminnan rahoituksen kehittäminen (K 3/2002 vp)

— Yhteistyön tiivistäminen kehitysrahoituslaitoksissa käsiteltävien asioiden suhteen (K 3/2002 vp)

— Yhteistyö ministeriöiden kesken konfliktinestossa ja kriisinhallinnassa (K 3/2002 vp)

— Uhanalaisen kulttuuriomaisuuden tallennusryhmän perustaminen (HE 51/2004 vp, EV 78/2004 vp)

— Kehitysavun hallinnointi, kehitysyhteistyön hallinnonuudistus (K 1/2004 vp, EK 5/2005 vp)

— Valtioneuvoston selonteko Suomen ihmisoikeuspolitiikasta (VNS 2/2004 vp, EK 18/2004 vp)

Päätösehdotus

Ulkoasiainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy kertomuksen ja

että tämä mietintö lähetetään tiedoksi valtioneuvostolle.

Helsingissä 7 päivänä helmikuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Liisa Jaakonsaari /sd
jäs. Ulla Anttila /vihr
Jörn Donner /r
Antero Kekkonen /sd
Kimmo Kiljunen /sd
Katri Komi /kesk
Johannes Koskinen /sd
Eero Lankia /kesk

Suvi Lindén /kok
Petri Neittaanmäki /kesk
Maija Perho /kok
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Suvi-Anne Siimes /vas
Jari Vilén /kok
Ben Zyskiewicz /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Raili Lahnalampi.